

Історичні аспекти розвитку регбі на візках та сучасні його різновиди

Мішин М.В.

Харківська державна академія фізичної культури

Анотація. Розглянуто історичні аспекти становлення регбі на візках як одного з найвидовищних командних паралімпійських видів спорту та його сучасні різновиди.

Ключові слова: регбі на візках, паралімпійський спорт, історія

Вступ. Регбі на візках – інтенсивний контактний командний вид спорту для спортсменів з інвалідністю, що входить до програми літніх Паралімпійських ігор. В нього грають дві команди, переважно по дванадцять спортсменів, але тільки чотири параатлети від кожної команди можуть бути на майданчику в будь-який час. Мета гри полягає в тому, щоб контролюючи м'яч перенести його через лінію воріт команди суперника (<https://www.iwrc2023.org/en>). Це змішаний вид спорту, в якому чоловіки та жінки грають в одній команді (<https://worldwheelchair.rugby/>).

Змагання з парарегбі проводяться в закритому приміщенні на корті з твердих порід дерева, такого же розміру, що й баскетбольний майданчик – 28 м завдовжки і 15 м завширшки. Гра відбувається на спеціальних спортивних візках, фізичний контакт між якими є невід'ємною частиною виду спорту. Окрім цього правила включають елементи з баскетболу на візках, хокею, гандболу та регбі (Lindemann, & Cherney, 2008).

Мета дослідження – проаналізувати історичні аспекти становлення регбі на візках та визначити основні сучасні його різновиди.

Матеріал та методи дослідження. Теоретичний аналіз і узагальнення наукової літератури та даних всесвітньої мережі Інтернет.

Результати дослідження та їх обговорення. Регбі на візках було створено в 1976 році у Вінніпезі, Манітоба (Канада) (Fletcher, (2022)). Засновниками нового виду спорту були п'ять канадських спортсмена на візках – Джеррі Тервін, Дункан Кемпбелл, Ренді Дук, Пол Лежен і Кріс Сарджент (<https://wheelchairrugby.ca>). Атлети шукали альтернативу баскетболу на візках, фізичні вимоги якого до гравців, стосовно ведення та кидку м'яча у кошик, відводили спортсменів з функціональними порушеннями плечового поясу та верхніх кінцівок до ролі другого плану. Вони хотіли мати вид спорту, що дозволяв рівноправно брати участь у грі спортсменам з тетраплегією та обмеженими функціями рук і кистей (<http://canadasports150.ca/en>).

Незабаром після появи гри, через свій захоплюючий, агресивний та повноконтактний характер, наявність сильних ударів та зіткнень, швидкості та фізичної рішучості, вид спорту отримав прізвисько «Murderball» або «м'яч-

убивця».

У 1979 році було проведено перший національний чемпіонат Канади з регбі на візках. Цього ж року вид спорту було вперше представлено за межами Канади. Демонстрація регбі на візках відбулась у Сполучених Штатах Америки в Південно-Західному державному університеті в Міннесоті. Новий вид спорту швидко набув популярності та поширився на території США, де вже в 1981 році було сформовано національну збірну команду. Це започаткувало зріст міжнародного авторитету регбі на візках.

У 1982 році було проведено перший міжнародний турнір з регбі на візках, який об'єднав команди з Канади та США.

Протягом 1980-х років регбі на візках починає поширюватися в різних країнах, де проводяться національні та інші місцеві турніри.

В середині 1980-х років вид спорту набув реального інтересу у Великій Британії, де фізіотерапевт у «Sheffield Spinal Injuries Unit» Елісон Стірлінг керував його розробкою та пропонував під час реабілітації порушень більшості відділів хребта. Незабаром регбі на візках став частиною спорту в Англії.

У 1989 році стався справжній прорив у розвитку міжнародної конкуренції та співробітництва. Відбулося це завдяки проведенню в Торонто (Канада), першого міжнародного турніру за участю Канади, США та команди із-за меж Північної Америки, Великобританії (<https://www.parasportnb.ca/Rugby>).

У 1990 році регбі на візках, як показовий вид спорту, було представлено на Міжнародних Сток-Мандевільських іграх (Великобританія), які проводились під керівництвом International Stoke Mandeville Wheelchair Sports Federation (ISMWSF). Це сприяло швидкому зростанню та популярності цього виду спорту на міжнародному рівні.

У 1993 році регбі на візках було визнано офіційним видом спорту для спортсменів з інвалідністю. Це відбулося завдяки створенню спортивної секції Міжнародної Сток-Мандевільської федерації спорту на візках під назвою Міжнародна федерація регбі на візках (IWRF), яка об'єднала 15 країн, 7 з яких, у цьому ж році прийняли участь у Міжнародних Сток-Мандевільських іграх.

У 1994 році Міжнародним паралімпійським комітетом (IPC) регбі на візках було офіційно визнано паралімпійським видом спорту.

У 1995 році в Нотвілі (Швейцарія), відбувся перший чемпіонат світу з регбі на візках, в якому прийняло участь 8 команд (США, Канада, Нова Зеландія, Велика Британія, Австралія, Швеція, Нідерланди, Швейцарія) (<https://en.wikipedia.org/>).

Наступного року, у 1996 році в Атланті регбі на візках вперше було проведено на Паралімпійських іграх як демонстраційний вид спорту, в яких прийняло участь 6 країн.

У 1998 року в Торонто, Канада, відбувся другий чемпіонат світу IWRF з регбі на візках, у якому взяли участь 12 країн. Чемпіонати світу та призери наведено в табл.1.

Призери чемпіонатів світу з регбі на візках

№	Рік	Місто проведення	Кількість країн	Золото	Срібло	Бронза
1	1995	Нотвіл, Швейцарія	8	США	Канада	Нова Зеландія
2	1998	Торонто, Канада	12	США	Нова Зеландія	Канада
3	2002	Гетеборг, Швеція	12	Канада	США	Австралія
4	2006	Крайстчерч, Нова Зеландія	12	США	Нова Зеландія	Канада
5	2010	Ванкувер, Канада	12	США	Австралія	Японія
6	2014	Оденсе, Данія	12	Австралія	Канада	США
7	2018	Сідней, Австралія	12	Японія	Австралія	США
8	2022	Вайле, Данія	12	Австралія	США	Японія

На Паралімпійських іграх у Сідней 2000 року регбі на візках став офіційним видом спорту, в якому чемпіони та призери нагороджуються медалями. З цих ігор регбі на візках стає одним із найцікавіших і найпопулярніших паралімпійських видів спорту в світі (<https://www.paralympic.org.au/>). Призери Паралімпійських ігор наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Чемпіони та призери Паралімпійських ігор з регбі на візках

№	Рік і місто проведення	Кількість країн	Кількість учасників	Золото	Срібло	Бронза
0	1996, Атланта	6	47	США	Канада	Нова Зеландія
1	2000, Сідней	8	93	США	Австралія	Нова Зеландія
2	2004, Афіни	8	88 (87-1)	Нова Зеландія	Канада	США
3	2008, Пекін	8	88 (85-3)	США	Австралія	Канада
4	2012, Лондон	8	90 (88-2)	Австралія	Канада	США
5	2016, Ріо-де-Жанейро	8	96 (94-2)	Австралія	США	Японія
6	2020 (2021), Токіо	8	92 (88-4)	Великобританія	США	Японія

Нині керівним органом, відповідальним за регбі на візках є організація World Wheelchair Rugby (WWR), яка включає три зони з активними країнами: Америка – 7; Європа – 15; Азія/Океанія – 8 (табл. 3).

Водночас, станом на 2023 рік понад 40 країн беруть активну участь у регбі на візках через різні змагання, програми розвитку в своїх країнах або для соціального відпочинку (<https://www.wheelchairrugby.com.au/>).

Сьогодні регбі на візках є чудовим способом для осіб з інвалідністю залишатися активними для покращення здоров'я, серцево-судинної системи, м'язової сили та координації. Регбі на візках також може допомогти зміцнити

психічне здоров'я та впевненість, оскільки дає можливість для соціальної взаємодії та участі в змаганнях.

Таблиця 3

Країни з активним розвитком регбі на візках

Номер зони		Країна			
1	Америка	Аргентина	Канада	Колумбія	США
		Бразилія	Чилі	Парагвай	-
2	Європа	Австрія	Франція	Ізраїль	Іспанія
		Швейцарія	Німеччина	Італія	Велика Британія
		Данія	Швеція	Нідерланди	Чеська Республіка
		Фінляндія	Ірландія	Польща	-
3	Азія/Океанія	Австралія	Японія	Малайзія	Південна Африка
		Індія	Корея	Таїланд	Нова Зеландія

Популярність регбі на візках у світі підтверджується породженням та розвитком основних його різновидів (<https://worldwheelchair.rugby/>; <https://www.newcastlewheelchairrugby.co.uk>) (табл. 4).

Таблиця 4

Сучасні версії регбі на візках

Основні відмінності	Paralympic Wheelchair Rugby (WRFours)	Low Point Wheelchair Rugby	Wheelchair Rugby 5s (WR5s)	Wheelchair Rugby 3x3 (3v3WR)	Wheelchair Rugby League (WRL)	Wheelchair Rugby Invictus Games
Кількість гравців	4	4	5	3	5	4
Класифікація	0.5-3.5	0.5-1.5	0.5-4.0	0.5-1.5	не більше 2 здорових	1, 2, 3
Максимальний бал на майданчику	8	3.5	10	3.5	-	10
Розмір майданчика	28x15 м	28x15 м	28x15 м	14x15 м	46x20 м	28x15 м
Тривалість гри	4x8 хв	4x8 хв	2x12 хв	1x8 хв	2x40 хв	4x8 хв
Рік створення	1976	2022	2017	2022	2004	2014

Висновки. Регбі на візках за свій короткий історичний шлях, починаючи з 1976 року, зробив великий крок у своєму становленні як найцікавіший і найпопулярніший командний паролімпійський вид спорту, про що свідчать його різновиди: Paralympic Wheelchair Rugby (WRFours), Low Point Wheelchair Rugby, Wheelchair Rugby 5s (WR5s), Wheelchair Rugby 3x3 (3v3WR), Wheelchair Rugby League (WRL), Wheelchair Rugby Invictus Games.

Література:

Fletcher, R. (2022). Pass the Pig's Bladder. *Mercer books*.

Lindemann, K. & Cherney, L.J. (2008). Communicating In and Through «Murderball»: Masculinity and Disability in Wheelchair Rugby. *Western Journal of Communication*, 72(2), 107–125. doi: 10.1080/10570310802038382.

<http://canadasports150.ca/en/five-sports-invented-in-canada/wheelchair-rugby/150>

https://en.wikipedia.org/wiki/World_Wheelchair_Rugby_Championships

<https://wheelchairrugby.ca/the-sport/>

<https://worldwheelchair.rugby/about-the-sport/>

<https://www.newcastlewheelchairrugby.co.uk/what-is-wheelchair-rugby>

<https://www.iwrc2023.org/en/origin-and-rules/>

<https://www.paralympic.org.au/sports/wheelchair-rugby/>

<https://www.parasportnb.ca/Rugby/History/>

<https://www.wheelchairrugby.com.au/what-is-wheelchair-rugby>

Відомості про автора:

Мішин Максим Володимирович –

к. фіз. вих., доцент, доцент кафедри олімпійського і професійного спорту

<https://orcid.org/0000-0002-8908-6861>

E-mail: mishyn.m@khdafk.com

Харківська державна академія фізичної культури

Надійшла до редакції 10.01.2024 р.